СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ” – Свищов
Факултет „Производствен и търговски бизнес”
Катедра „Икономика и управление на туризма”

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНОПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ТУРИЗМЪТ В НОВОТО ХИЛЯДОЛЕТИЕ – СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ

Сборник с доклади

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2019

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Председател:
доц. д-р Петя Иванова
Членове:
проф. д-р Марияна Божинова
проф. д.и.н. Милко Палангурски
доц. д-р Мариана Янева
доц. д-р Тихомир Личев
гл. ас. д-р Любка Илиева
гл. ас. д-р Любомира Тодорова
гл. ас. д-р Павлин Павлов

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
проф. д-р Марияна Божинова – (България)
Членове:
проф. д-р Лариса Корганашвили (Грузия)
проф. д-р Алфред А. Розенблум (САЩ)
проф. д-р Алфонсо Варгас (Испания)
доц. д-р Петя Иванова (България)
доц. д-р Мариана Янева (България)
доц. д-р Татяна Манастерска (Полша)
доц. д-р Ю-Чен Чанг (Тайван)
доц. д-р Сергей Илькевич (Русия)
доц. д-р Насирли Бейтулла (Азербайджан)

Технически секретар – Емилия Станева

ISBN 978-954-23-1764-7

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. Петя Иванова
Вместо предговор 9

Пленарен доклад
Проф. М. Божинова
АКТУАЛНИ АСПЕКТИ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ И БЪЛГАРСКАТА ПРОЕКЦИЯ 13

ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТ И ИНОВАЦИИ

Prof. Andrey Zahariev, Assoc. Prof. Stoyan Prodanov, Head Assist. Prof. Emil Tsanov, PhD, Assist. Prof. Stefan Prodanov, PhD; Mariana Moneva-Dauo, Phd Student
PROJECT NOVAE AND INTERREG PROGRAMME – A NEW APPROACH FOR DEVELOPMENT OF THE LOWER DANUBE TOURIST DESTINATION 27

Доц. д-р Петя Иванова, докторант Симеон Симеонов
ХАРАКТЕРИСТИКА НА ТУРИСТА, ПРАКТИКУВАЩ КУЛИНАРЕН ТУРИЗЪМ 36

Доц. д-р Иванка Николова
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА НАРАСТВАНЕ НА ПРИХОДИТЕ В ХОТЕЛИЕРСТВОТО 45

Доц. д-р Снежинка Кадиева
НЯКОИ НОВИ КОНЦЕПЦИИ ЗА ХОТЕЛИТЕ НА БЪДЕЩЕТО 53

Доц. д-р Ваня Василева, Йорданка Марчева
СЪВРЕМЕННИ ОСОБЕНОСТИ В РАЗВИТИЕТО НА РЕСТОРАНТЬОРСТВОТО В КИПЪР 62

Доц. д-р Снежана Иванова, Александрина Енева
ИНОВАЦИИТЕ В НОВИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СВЯТ 70

Доц. д-р Катя Илиева
РЕСУРСИТЕ НА СОЛЕНИТЕ ЕЗЕРА В АКВАТОРИЯТА НА БУРГАС И РОЛЯТА ИМ В РАЗВИТИЕТО НА АЛТЕРНАТИВНИ ВИДОВЕ ТУРИЗЪМ В РЕГИОНА 81

Гл. ас. д-р Любка Илиева
ИЗСЛЕДВАНЕ НА ИНСТРУМЕНТИТЕ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ
ВЪРХУ ИМИДЖА НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ 91

Доктор Никола Гайдаров, докторант Ралица Георгиева
СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ПРОДУКТИ НА ТУРОПЕРАТОРИТЕ
ПО ДЕЛОВИ И ХАЗАРТЕН ТУРИЗЪМ 98

Ст. преп. Маргарита Панчева
С ГРИЖА ЗА КЛИЕНТА ПРИ ПОДГОТОВКАТА И ПРОВЕЖДАНЕТО
НА ОРГАНИЗИРАНИ ОБИКОЛНИ ПЪТУВАНИЯ ИЗ БЪЛГАРИЯ,
ПРЕДНАЗНАЧЕНИ ЗА ФРЕНСКИ ТУРИСТИ.....108

Преп. д-р Севджан Сабриева
СЪВРЕМЕННО СЪСТОЯНИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА
ИНФРАСТРУКТУРА В ЮГОЗАПАДЕН РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ 117

Докторант Данаил Алеков
ДИНАМИЧНИ И СТАЦИОНАРНИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОГРАМИ.....124

Докторант Илиян Дуков
ДЕТЕРМИНАНТИ НА ПОТРЕБИТЕЛСКОТО ТЪРСЕНЕ НА
ОРГАНИЗИРАНИ ЕДНОДНЕВНИ ПЕШЕХОДНИ ЕКСКУРЗИИ.....133

Mohamed Mostafa Albaz
THE ROLE OF SMART HUMAN RESOURCES IN IMPROVING THE
EFFICIENCY OF LOGISTICS INVESTMENT IN SMEs 141

ТУРИСТИЧЕСКИ БИЗНЕС И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

Доц. д-р Генка Рафаилова
ВЗАИМОВРЪЗКА МЕЖДУ КРЕАТИВНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО
И ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ 151

Доц. д-р Мария Станкова
ВЪЗМОЖНОСТИ НА ИНДУСТРИЯТА НА ТУРИЗМА ЗА СОЦИАЛНО
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО 161

Доц. д-р Еленита Великова
АНАЛИЗ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА УДЪЛЖАВАНЕ НА СЕЗОНА
В БЪЛГАРСКИТЕ ТУРИСТИЧЕСКИ КУРОРТИ.....169

Gordana Stojmenović, проф. д-р Любчо Варамезов
ОПИТЪТ НА СРЪБСКИТЕ ПРОИЗВОДСТВЕНИ КОМПАНИИ
В LEAN ПРОИЗВОДСТВОТО.....179

Доц. д-р Светослав Илийчовски, доц. д-р Ася Панджерова
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ, АНГЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 187

Гл. ас. д-р Галя Кушева
АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА НА МЕСТАТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ В КУРОРТЕН КОМПЛЕКС ПАМПОРОВО ПРЕЗ ЗИМНИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЕЗОН ЗА ПЕРИОДА 2017-2019 г. 195

Гл. ас. д-р Венцислав Перков
ДИНАМИКА НА СЕЗОННОСТТА В ТУРИСТИЧЕСКИЯ БИЗНЕС 203

Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
ВЪЗМОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ВИНЕНИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ 211

Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
ИНОВАТИВНОСТ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ФИРМИ 218

Ас. д-р Любомира Тодорова
ПРОЯВЛЕНИЕ НА СИВАТА ИКОНОМИКА В ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР НА Р. БЪЛГАРИЯ 227

Ас. д-р Павлин Павлов
ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ВИНЕНИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ 234

Ас. д-р Пламен Петров
ДИНАМИКА В РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ – ТЕНДЕНЦИИ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2019 ГОДИНА 241

Асен Божиков
КИБЕРАТАКИТЕ – СЪЩЕСТВЕНО ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ПРЕД ХОТЕЛИТЕ В ДИГИТАЛНАТА ЕРА 248

Докторант Таня Рисемова
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИ ОБЩИНИ ПО ТЕЧЕНИЕТО НА ДОЛЕН ДУНАВ 256

Докторант Жаклин Коен
ПРОЦЕСНО УПРАВЛЕНИЕ В ХОТЕЛИЕРСТВОТО ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ ОПЕРАЦИИТЕ В ПРЕДЕН ОФИС 264

Докторант д-р Владимир Бойчев
МЕДИЦИНСКИ ИЛИ МЕДИКАМЕНТОЗЕН ТУРИЗЪМ – ВЪЗМОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ 272

Докторант Зорница Златанова
МАРКЕТИНГОВИ ИЗСЛЕДВАНИЯ ПРИ ОЦЕНКА НА ТУРИСТИЧЕСКИ КОМПАНИИ, ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ИНТЕРНЕТ МАРКЕТИНГА 281

ФИНАНСОВИ, ОТЧЕТНИ, ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ И СОЦИАЛНИ ВЪПРОСИ НА ТУРИЗМА

Доц. д-р Людмил Найденов, гл. ас. д-р Марияна Павлова-Бънова
МЕСТНИ ДАНЪЦИ И ЕФЕКТИВНОСТ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ БИЗНЕС 291

Доц. д-р Маргарита Шопова
СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ В ДЕЙНОСТТА НА МЕСТАТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ НА ТУРИСТИ 301

Доц. д-р Галя Иванова - Кузманова
ПРОБЛЕМИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА РАЗХОДИТЕ ЗА БЕЗПЛАТНА ХРАНА В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 311

Ас. д-р Йордан Стефанов Йорданов
ПРОБЛЕМИ ПРИ ПЕНСИОННОТО ОСИГУРЯВАНЕ НА ЗАЕТИТЕ В ТУРИЗМА 318

Изследовател д-р Александрина Александрова АНАЛИЗ НА БАЗИСНИ ПОКАЗАТЕЛИ ОТНОСНО ТУРИЗМА В СТРАНИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ 326

Докторант Росен Колев
НЕОБХОДИМОСТ ОТ НОВИ ПОДХОДИ ПРИ КАЛКУЛИРАНЕТО НА СЕБЕСТОЙНОСТТА 334

Докторант Димчо Шопов
ВЛИЯНИЕ НА ВИСОКАТА ДЪРЖАВНА ЗАДЛЪЖНЯЛОСТ ВЪРХУ ТУРИСТИЧЕСКАТА ИНДУСТРИЯ НА СТРАНИТЕ ОТ ЕС 342

Докторант Борислава Славова-Петкова
СОЦИАЛЕН ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ 351

МАРКЕТИНГОВИ, ТЪРГОВСКИ И УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ НА ТУРИЗМА

Проф. д-р Светла Ракаджийска
СИМВОЛИКА И КОМУНИКАЦИЯ ЗА ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКА ДЕСТИНАЦИЯ.....359

Проф. д-р Стоян Маринов, д-р Галина Илиева
ТУРИСТИЧЕСКО ТЪРСЕНЕ НА ОБЩИНА НЕСЕБЪР КАТО ТУРИСТИЧЕСКА ДЕСТИНАЦИЯ.....368

Доц. д-р Иван Марчевски, доц. д-р Ваня Григорова
МАРКЕТИНГОВИТЕ МРЕЖИ ОТ ФИРМИ – СЪВРЕМЕННА ТЕНДЕНЦИЯ В ХОТЕЛИЕРСТВОТО В БЪЛГАРИЯ 375

Assoc. Prof., PhD Tatiana Manasterska, The President Stanislaw Wojciechowski
MANAGING AND MEETING THE DEMANDS OF OLDER TOURIST MARKET.....384

Доц. д-р Галина Захариева
ПРИНОС НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ УСЛУГИ ЗА РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА 390

Доц. д-р Искра Пантелеева
СТРАТЕГИЯ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В ТУРИЗМА – НЯКОИ МЕТОДИКО-ОРГАНИЗАЦИОННИ ВЪПРОСИ..398

Доц. д-р Мариана Янева, доц. д-р Николай Цонев
КОНСУЛТАНТСКА ОЦЕНКА НА ПОТЕНЦИАЛА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ РАЙОН 404

Доц. д-р Соня Алексиева, Росен Петков
КОНКУРЕНТНО ПРЕДИМСТВО НА УСТОЙЧИВОТО ХРАНЕНЕ В ХОТЕЛИЕРСТВОТО – ПОТРЕБИТЕЛСКИ ПОЛЗИ, ПРОБЛЕМИ И ТЕНДЕНЦИИ.....414

Доц. д-р Иван Желев
ВЗАИМООТНОШЕНИЯ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ ПРИ ФАСИЛИТИ МЕНИДЖМЪНТА НА ХОТЕЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ.....423

Доц. д-р Пенка Горанова
КОНЦЕПЦИЯ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ХОТЕЛСКИ КОМПЛЕКС.....431

Доц. д-р Анатолий Асенов, докторант Зорница Крумова
ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТРЕЛСТВА И ПРЕД ЛИДЕРСТВОТО В ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР.....439

Гл. ас. д-р Емил Николов
ПОЗИТИВНИ ЕФЕКТИ ОТ ИНТЕГРИРАНЕТО НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ ТУРИСТИЧЕСКАТА ИНУДСТРИЯ НА БЪЛГАРИЯ 447

Гл. ас. д-р Маргарита Мишева
ЕЛЕКТРОННА ТЪРГОВИЯ В ТУРИЗМА – ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦИИ, ПЕРСПЕКТИВИ.....454

Гл. ас. д-р Надежда Веселинова
ГЪВКАВОТО ЛИДЕРСТВО – ФАКТОР ЗА УСПЕШНИ ПРОЕКТИ В ТУРИЗМА 462

Гл. ас. д-р Зоя Иванова
ФОРМИРАНЕ ПОВЕДЕНИЕТО НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 468

Гл. ас. д-р Милен Динков
СТРАТЕГИЧЕСКО УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ.....475

Гл. ас. д-р Галя Георгиева, гл. ас. д-р Иван Маринов
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ.....483

Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов
ТЕОРЕТИЧНИ МОДЕЛИ ЗА ОЦЕНКА НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ.....491

Гл. ас д-р Светослав Калейчев
ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ПОЛОЖИТЕЛНОТО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ РОБОТИЗАЦИЯТА И ТУРИСТИЧЕСКИЯ МАРКЕТИНГ.....499

Ас. д-р Бойчо Бойчев
ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНСКИ СТРУКТУРИ В ТУРИСТИЧЕСКИЯ БИЗНЕС 507

Доктор Веселина Портарска
МОДЕЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НА РАЙОН РИЛА-ПИРИН, С ЛОКАЦИЯ БАНСКО 515

Докторант Александър Димитров
ПРЕДИМСТВА НА МОБИЛНАТА ТЪРГОВИЯ (M-COMMERCE) В СЪВРЕМЕННОТО ХОТЕЛИЕРСТВО.....525

Д-р Мирослав Кръстев, ас. д-р Калоян Цветков
ОЦЕНКА НА ПОТРЕБИТЕЛСКИТЕ НАГЛАСИ ПРИ ПОСЕТИТЕЛИТЕ НА НЕДВИЖИМИ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ.....534

Докторант Кристина Георгиева
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПОЗИЦИОНИРАНЕТО НА ТУРИСТИЧЕСКА ДЕСТИНАЦИЯ БЪЛГАРИЯ.....543

Докторант Йоана Огнянова
ВЛИЯНИЕ НА БРАНДИНГА НА КУЛИНАРНАТА ДЕСТИНАЦИЯ ВЪРХУ МОТИВАЦИЯТА НА ТУРИСТИТЕ.....551

Докторант Ирина Карадакова
ИЗМЕРЕНИЯ НА ЛОЯЛНОСТТА В ТУРИЗМА.....557

Докторант Ивайло Иванов
АКТУАЛНИ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ХОТЕЛСКИТЕ ОНЛАЙН РЕЗЕРВАЦИОННИ СИСТЕМИ.....566

Докторант Нина Костадинова
ЛИДЕРЪТ – КЛЮЧОВ ФАКТОР ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА ЕКИПНАТА РАБОТА В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ.....575

ПРАВНИ, ИСТОРИЧЕСКИ И КУЛТУРНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ТУРИЗМА

Проф. д-р Таня Парушева
ОПАЗВАНЕ И СЪХРАНЯВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ НА КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ ЗА БЪДЕЩЕТО.....583

Доц. д-р Тихомир Личев
РАЗВИТИЕ НА КУЛТУРНИЯТ И КУЛТУРНО ПОЗНАВАТЕЛЕН ТУРИЗЪМ ПО ДУНАВСКОТО КРАЙБРЕЖИЕ.....589

Доц. д-р Милена Стоянова, доц. д-р Ивайло Владев
СКАЛНИТЕ МАНАСТИРИ В СЕВЕРОИЗТОЧНА БЪЛГАРИЯ КАТО ТУРИСТИЧЕСКИ ОБЕКТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА КУЛТУРЕН И РЕЛИГИОЗЕН ТУРИЗЪМ.....597

Доц. д-р инж. Стойна Цвяткова, маг. Емилия Маринова
ПОТРЕБИТЕЛСКО ТЪРСЕНЕ И НЕОБХОДИМОСТ ОТ СЪЗДАВАНЕ НА ИНОВАТИВЕН МОДЕЛ ЗА ИНТЕГРИРАН ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТ В СВИЩОВ, С ЕЛЕМЕНТИ НА КУЛТУРЕН, ДУХОВЕН И РЕЛИГИОЗЕН ТУРИЗЪМ.....605

Dr. Mahmoud Khalifa, Assoc. Prof
THE ANALYSES OF PUBLIC POLICIES FOR THE REVITALIZATION OF THE TOURISM SECTOR IN EGIPT AFTER THE 30th OF JUNE REVOLUTION....614

Д-р Константин Григоров
МЕСТНИ ОРГАНИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА И ТЕХНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ 620

ПРОСТРАНСТВЕНИ И ЕКОЛОГИЧНИ ВЪПРОСИ НА ТУРИЗМА

Проф. д-р Константин Калинков
ОСНОВА ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ЧЕРНОМОРСКИ КУРОРТИ 629

Доц. д-р Петя Иванова
УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА ЧРЕЗ РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПРОЕКТИ 640

Доц. д-р Марина Николова
УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРСКИТЕ ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ И ТЕРИТОРИИ 651

Доц. д-р Иван Килимперов, доц. д-р Красимир Александров
ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕЧКИ ПРЕД РАЗВИТИЕТО НА СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ВИДОВЕ ТУРИЗЪМ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ТУРИСТИЧЕСКИ РАЙОН „ТРАКИЯ“ 658

Гл. ас. д-р Нели Веселинова, проф. д-р Веселин Бояджиев
ТУРИЗЪМ, РУРАЛИЗЪМ И ДЕМОГРАФСКАТА КАТАСТРОФА 664

Гл. ас. д-р Румен Недков
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В ОБЩИНА СВОГЕ 673

Гл. ас. д-р Явор Станев
РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ СЕКТОР ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ЖИВУЩИТЕ В КРАЙДУНАВСКИЯ РЕГИОН 680

Докторант Иво Балевски
СЕЛСКИЯТ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ - ЕДНА РАЗЛИЧНА ГЛЕДНА ТОЧКА....686

Докторант Владо Божилов
ДОБРИ ПРАКТИКИ В „ЗЕЛЕНА“ ПОЛИТИКА В ХОТЕЛИЕРСТВОТО..693

ИЗСЛЕДВАНИЯТА И ПРЕПОДАВАНЕТО В ОБЛАСТТА НА ТУРИЗМА

Доц. д-р Александр Аверин
DIGITAL-СТРАТЕГИИ ПРОДВИЖЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ИНДУСТРИИ СПОРТА И ТУРИЗМА 703

Старший преподаватель Юлия Иванова
ОСОБЕНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ИМИДЖА И ПРОДВИЖЕНИЯ УНИВЕРСИТЕТОВ ТУРИСТКОГО ПРОФИЛЯ НА МЕЖДУНАРОДНОМ РЫНКЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ 711

Доц. д-р Ирена Емилова
МЕТОДЪТ „АНАЛИЗ НА СЛУЧАЙ“ ПРИ ПОДГОТОВКАТА ПО ДИСЦИПЛИНАТА „ЕКОТУРИЗЪМ И ИНФРАСТРУКТУРА“..... 719

Докторант Стилияна Басмаджиева
РАЗРАБОТВАНЕ НА МЕТОДОЛОГИЧНА РАМКА ЗА АНАЛИЗ НА МАКРОУПРАВЛЕНИЕТО НА ЗДРАВНИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ 724

Жилкова Ю. В., Макаренко З. В.
К ВОПРОСУ ОБ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ЗНАЧЕНИИ ЭКСКУРСИИ 734

СТУДЕНТСКИ НАУЧНИ ДОКЛАДИ

Магистър Невена Руменова Лясковa
МУЗЕИТЕ НА ВЕЛИКО ТЪРНОВО - ОТ МИНАЛОТО ДО НОВОТО ХИЛЯДОЛЕТИЕ..... 749

Бакалавър, Анжелина Василева
РАЗКРИВАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛ ЗА ТУРИСТИЧЕСКИ АТРАКЦИИ В ПРИРОДНО-КЛИМАТИЧНИТЕ И КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ ДАДЕНОСТИ НА ГРАД СВИЩОВ 755

Студент Петя Костова
ИКОНОМИКАТА НА ПРЕЖИВЯВАНИЯТА И НЕЙНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ТУРИЗМА 762

Студент Фелия Попова
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ДИГИТАЛНИЯ МАРКЕТИНГ В ТУРИЗМА..... 769

Студент Марта Лазарова
ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ В ТУРИЗМА..... 776

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНОПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

ТУРИЗМЪТ В НОВОТО ХИЛЯДОЛЕТИЕ – СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ

Свищов, 11-12 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 10-годишнината от създаването на специалност „Икономика на туризма“ в Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

ISBN 978-954-23-1764-7

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

АНАЛИЗ НА БАЗИСНИ ПОКАЗАТЕЛИ ОТНОСНО ТУРИЗМА В СТРАНИТЕ-ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Изследовател д-р Александрина Александрова
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Резюме: *Изключителният икономически потенциал, който притежава, ситуира туризма сред най-значимите сектори за националната и европейска икономики по отношение фундаменталното влияние, което той указва върху развитието на регионите. Осигуряването на предпоставки за развитие на устойчив туризъм неминуемо включва опазването и повишаването на културното наследство, природните ресурси и биоразнообразието. Предвид икономическия потенциал на туризма и възможностите за създаване на заетост, както и значимостта му по отношение социалния сектор и околната среда, проследяването на динамиката на основни показатели, които го характеризират, представлява особен научен интерес. В настоящия доклад е представена информация за актуални статистически данни и показатели в контекста на туризма в страните-членки на Европейския съюз.*

Ключови думи*: туризъм, Европейски съюз, базисни показатели*

Туризмът несъмнено е сред най-значимите сектори за националната и европейска икономики по отношение фундаменталното влияние, което той указва върху развитието на регионите. Изграждането на адекватна на потребностите на туристическия пазар инфраструктурата, допринася не само за местното развитие, но и създадените или поддържани в сектора работни места спомагат за осъществяване на противодействие на индустриалния или селски упадък, наблюдаван в значителен брой региони.

От друга страна, осигуряването на предпоставки за развитие на устойчив туризъм включва опазването и повишаването на културното наследство, природни ресурси и биоразнообразието. Съгласно дефиницията на Световната организация по туризъм, устойчивият туризъм представлява: „Туризъм, който взима предвид настоящото и бъдещото си влияние над икономиката, обществото и околната среда и задоволява нуждите на посетителите, индустрията, природата и приемните общности.“ (UNWTO, 2019)

Предвид значимостта на туризма и въздействието, което оказва върху развитието на регионите в частност, и европейската икономика като цяло, визията и предприемането на конкретни политики и мерки за неговото развитие, често попадат във фокуса на Европейската комисия. През 2006 г. Европейската комисия ратифицира документ „A renewed EU tourism policy: towards a stronger partnership for European tourism“' („Обновена туристическа политика на ЕС: към по-силно партньорство за европейския туризъм“) (COM(2006) 134 final), който акцентира върху редица предизвикателства, които ще формират новите измерения на туризма през следващите години, сред които: застаряващото население на Европа, нарастващата външна конкуренция, потребителското търсене на по-специализиран туризъм и необходимостта от разработване на по-устойчиви и екологични практики в туризма (European Commission, (COM(2006) 134), 2006). Формулирани са основните приоритети на Комисията, а именно - по-конкурентоспособно предлагане на туризъм и устойчиви дестинации, които ще спомогнат за повишаване на туристическата удовлетвореност и ще обезпечат позицията на Европа като водеща в света туристическа дестинация. През следващата 2007 година, ЕК приема „Дневен ред за устойчив и конкурентоспособен европейски туризъм“ (COM (2007) 621 окончателен), в която са интегрирани мерки в посока устойчивото управление на дестинациите и проблемите, свързани с устойчивостта от страна на бизнеса (European Commision COMMUNICATION FROM THE COMMISSION COM(2007) 621 final, 2007).

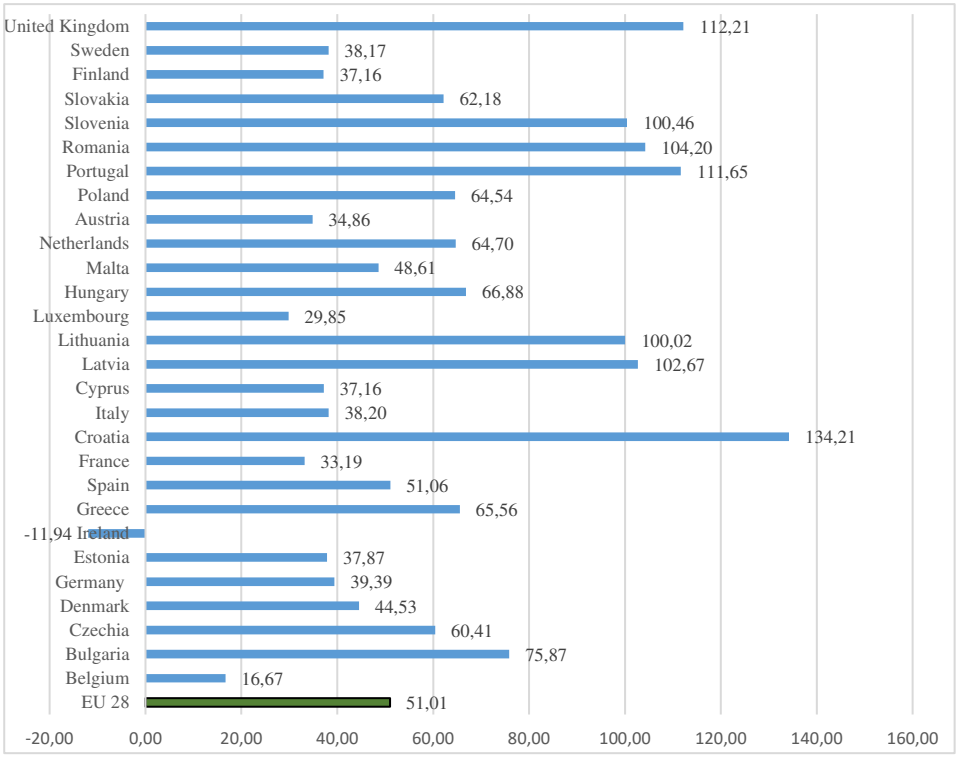
Договорът от Лисабон от своя страна очертава специфичната компетентност на ЕС в областта на туризма като в него се уточнява, че ЕС „допълва действията на държавите-членки в туристическия сектор, по-специално чрез насърчаване на конкурентоспособността на предприятията на Съюза в този сектор“ (Справочник на Европейския съюз - ДОГОВОРЪТ ОТ ЛИСАБОН , 2019). Осъзнатата необходимост консолидиране на социално-икономическата база от знания за туризма - насочени към постигане на координиран подход за инициативи, свързани с туризма и определяне на нова рамка за действия за повишаване на конкурентоспособността на туризма и капацитета му за устойчив растеж намира своят материален израз в Съобщение на комисията до Европейския парламент, Съвета на Европа, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, озаглавено „Европа - водеща световна туристическа дестинация - нова политическа рамка за европейския туризъм“ (КОМИСИЯ, 2010).

Според публикация на Световната организация за туризъм на ООН (UNWTO), озаглавена „International Tourism highlights“: „ЕС е основна туристическа дестинация, като пет от неговите държави-членки са сред първите 10 дестинации в света. Туризмът има потенциал да допринесе за заетостта и икономическия растеж, както и за развитието в селските, периферните или по-слабо развитите райони“ (International Tourism Highlights, 2019). Посочените отличителни характеристики на отрасъла стимулират научното търсене на надеждни и хармонизирани статистически данни в тази област, както и тяхното по-задълбочено изучаване и анализиране.

Предвид икономическия му потенциал и възможностите за създаване на заетост, както и значимостта му по отношение социалния сектор и околната среда, проследяването на динамиката на основни показатели, характеризиращи туризма представлява особен научен интерес. Европейските статистически данни за туризма, предоставяни от Евростат се използват не само за наблюдение на политиките на ЕС в областта на туризма, но също така и на регионалната политика и политиката за устойчиво развитие (Eurostat, 2018). В настоящия доклад е представена информация за актуални статистически данни и показатели в контекста на туризма в страните-членки на Европейския съюз.

Основен показател, очертаващ развитието на туризма в рамките на Европейския съюз представлява пренощували резиденти/ нерезиденти в заведения за туристическо настаняване (Вж. Фиг. 1).

Особено впечатление прави, че за периода 2010 г. – 2017 г. броят на посещенията във всички страни-членки на ЕС, с изключение на Ирландия, значително нараства. В страни като Великобритания, Словения, Румъния, Португалия, Полша, Латвия и Хърватия през разглеждания период, показателят бележи повишение от над 100%. Тази тенденция е обяснима от една страна с развитието на туристическия пазар и притегателността на туристическите дестинации, а от друга – разрастването на ЕС след 2007 г. и по-конкретно основният принцип за неговото съществуване - свободно движение на хора, труд и капитали в рамките на Общността, което създава предпоставки за осъществяване на все повече пътувания. Средноевропейското равнище на показателя бележи ръст от 51,01% през 2017 г. спрямо 2010 г.. В България се регистрира повишение от 75,87%, или с 24.86% повече от средноевропейското равнище, което е достатъчна предпоставка да се твърди, че темповете на развитие на туризма в страната значително изпреварват темповете в Общността.

Фиг. 1. Динамика на показателя Брой пренощували резиденти / нерезиденти в места за настаняване в страни-членки на ЕС за периода 2010 г. – 2017 г.

Източник: Eurostat, авторова интерпретация

Следващият показател, обект на изследване в настоящия доклад представлява броят пътувания по държава/регион на местоназначение и обхваща всички туристически пътувания, предприети от резиденти на възраст над 15 години, за лична или професионална/бизнес цел, с най-малко 1 нощувка (Вж. Табл. 1).

През изследвания период, в три от страните от ЕС се наблюдава нарастване стойностите на индикатора с повее от 50% - Словакия, Естония и България съответно с:55,32%, 58,26% и 52,44%. Впечатление прави, че значителното нарастване на броя предприети пътувания е регистрирано в „най-новите“ страни-членки на ЕС, което в известна степен обяснява високите равнища на показателя, а именно – свободното движение, подобряването благосъстоянието на населението и множеството нови възможности създават предпоставки за осъществяване на все повече пътувания с лична или професионална/ бизнес цел.

Таблица 1. Динамика на показателя Брой пътувания за лична или професионална/бизнес цел, с най-малко 1 нощувка по държава-дестинация през периода 2012 г. – 2017 г.

GEO (Labels)	2017/2012	GEO (Labels)	2017/2012
Belgium	22,30	Lithuania	5,92
Bulgaria	52,44	Luxembourg	12,21
Czechia	9,03	Hungary	-0,03
Denmark	-8,69	Malta	64,53
Germany	-3,50	Netherlands	-4,38
Estonia	58,26	Austria	5,82
Ireland	25,65	Poland	10,72
Greece	-12,79	Portugal	24,39
Spain	11,08	Romania	6,30
France	-1,88	Slovenia	6,17
Croatia	-44,00	Slovakia	55,32
Italy	-11,75	Finland	-1,01
Cyprus	8,75	Sweden	x
Latvia	-19,66	UK	x

Източник: Eurostat, авторова интерпретация

Анализът на базисните показатели относно туризма неминуемо обхваща и броят резиденти на възраст над 15 год., измерени в процент от населението на страната, предприели поне 1 пътуване с най-малко 1 нощувка, който обхваща всички резиденти, осъществили такова, като в измерването на показателя се включват единствено пътувания от личен характер.

Средноевропейското равнище на показателя за периода 2012 г. – 2017 г. нараства с 4.62% като най-високи равнища са рагистрирани в Белгия, България, Малта, Румъния и Словакия. Най-осезаемо показателят нараства в България като за периода 2012 г. – 2017 г. броят на резидентите предприели поне едно пътуване нараства с 84,68%. По задълбоченият анализ на ситуацията, обаче, разкрива, че през 2012 г. едва 18,8% от населението на България е осъществило такова пътуване, сравнени със средноевропейското равнище от 60,7%. През 2017 г. стойността на показателя, отчетена в България е 34,72% при средноевропейско равнище от 64%, или от една страна в рамките на разглеждания период броят на предприетите от български резиденти пътувания нараства с 64,79%, което е индикатор за развиващия се потенциал на туризма в България, а от друга разкрива множеството възможности пред сектора по отношение достигане средноевропейското равнище.

Таблица 2. Брой резиденти на възраст над 15 год., предприели поне 1 пътуване с най-малко 1 нощувка през периода 2012 г. – 2017 г., измерени в процент от населението

GEO (Labels)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2017/2012	GEO (Labels)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2017/2012
EU28	60,7	60,42	59,84	61,38	61,44	64	4,62	Latvia	61,46	52,47	52,51	55,3	58,98	57,72	-6,09
Belgium	49,57	61,58	55,56	56,4	58,52	64,79	30,70	Lithuania	51,94	56,25	57,87	58,24	57,29	57,68	11,05
Bulgaria	18,8	22	25,67	28,38	29,77	34,72	84,68	Luxembourg	81,03	82,78	82,47	82,92	80,93	80,7	-0,41
Czechia	75,01	73,58	83,91	80,52	80,8	81,55	8,72	Hungary	52	51,68	53,03	52,96	55,21	56,64	8,92
Denmark	73,41	82,18	82,07	78,84	79,84	70,44	-4,05	Malta	48,67	50,39	53,69	51,7	59,66	64	31,50
Germany	77,39	77,79	77,13	77,51	75,41	72,35	-6,51	Netherlands	85,23	84,39	83,69	83,52	85,28	85,52	0,34
Estonia	60,58	61,84	71,11	66,1	68,72	67,7	11,75	Austria	76,21	76,43	76,41	75,92	76,78	76,62	0,54
Ireland	70,96	70,44	73,91	74,29	74,23	74,2	4,57	Poland	47,84	52,11	53,12	54,1	56,75	59,24	23,83
Greece	37,08	32,58	38,84	36,68	35,56	39,36	6,15	Portugal	36,61	37,48	23,87	24,39	42,38	42,22	15,32
Spain	53,35	54,34	53,93	62,8	65,73	65,64	23,04	Romania	21,5	23,57	25,19	26,32	24,01	26,76	24,47
France	75,09	75,05	74,29	74,78	73,11	73,79	-1,73	Slovenia	63,61	61,46	62,85	62,63	66,59	65,64	3,19
Croatia	51,84	47,09	49,04	42,93	43,98	43,08	-16,90	Slovakia	54,43	56,03	53,49	60,1	66,14	70,69	29,87
Italy	48,47	41,74	37,9	41,89	41,88	41,39	-14,61	Finland	92,08	90,69	90,75	90,65	91,45	91,33	-0,81
Cyprus	75,72	52,04	63,18	67,6	69,03	68,35	-9,73	Sweden	:	:	75,23	81,05	78,79	81,88	x
								UK	65,69	64,08	64,08	64,08	64,08	64	-2,45

Източник: Eurostat, авторова интерпретация

Таблица 3. Места за настаняване и брой легла

GEO (Labels)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2017/2010	2017/2012
EU 28	28 484 328	28 752 675	29 780 650	30 659 381	30 877 864	31 140 737	31 319 386	31 727 163	11,385	6,536167
Belgium	365 364	362 486	371 731	372 867	366 166	368 492	368 468	373 802	2,309	0,557123
Bulgaria	276 621	274 733	301 140	302 433	314 257	322 465	328 264	348 724	26,066	15,80129
Czechia	637 536	644 902	748 337	740 671	710 381	715 014	716 563	715 540	12,235	-4,38265
Denmark	393 359	407 654	440 410	417 594	420 031	415 825	418 447	424 035	7,798	-3,71813
Germany	3 286 962	3 323 998	3 326 576	3 326 821	3 318 592	3 340 072	3 336 207	3 377 728	2,761	1,537677
Estonia	50 084	51 482	52 979	55 482	58 095	58 072	59 471	61 663	23,119	16,3914
Ireland	182 478	197 065	219 874	211 034	205 860	199 756	199 756	:	x	x
Greece	1 219 127	1 229 259	1 204 845	1 207 394	1 238 586	1 244 850	1 241 414	1 273 476	4,458	5,696251
Spain	3 301 576	3 390 704	3 414 798	3 437 362	3 482 983	3 526 937	3 515 810	3 558 650	7,786	4,212606
France	5 020 463	5 014 118	5 013 188	5 049 726	5 109 884	5 133 314	5 133 645	5 113 963	1,862	2,010198
Croatia	439 613	437 758	798 928	867 110	893 827	938 613	987 272	1 059 992	141,119	32,67679
Italy	4 698 852	4 742 064	4 762 601	4 728 180	4 849 432	4 879 333	4 942 512	5 037 798	7,213	5,778292
Cyprus	88 234	87 082	86 645	87 143	87 578	85 414	84 239	85 965	-2,572	-0,78481
Latvia	34 657	35 745	36 901	38 400	39 074	41 811	47 083	53 066	53,118	43,8064
Lithuania	36 230	37 663	67 250	69 287	72 926	73 762	77 024	80 766	122,926	20,09814
Luxembourg	69 963	69 756	68 159	66 747	64 858	64 011	63 862	63 612	-9,078	-6,67117
Hungary	311 441	304 087	382 819	422 039	435 620	440 449	446 400	418 912	34,508	9,428215
Malta	40 195	39 496	40 463	43 360	41 873	42 883	43 379	44 631	11,036	10,30077
Netherlands	1 202 503	1 206 252	1 213 412	1 404 852	1 373 588	1 371 951	1 369 903	1 377 631	14,564	13,53366
Austria	959 779	981 301	979 329	981 070	993 554	993 465	1 001 442	1 013 199	5,566	3,45849
Poland	610 111	606 246	675 433	679 445	694 023	710 274	749 191	773 957	26,855	14,58679
Portugal	471 043	486 441	486 512	491 099	519 871	551 687	567 772	620 175	31,660	27,47373
Romania	311 698	278 503	285 488	303 236	308 997	325 841	326 098	338 791	8,692	18,67084
Slovenia	91 729	92 948	105 500	105 559	106 557	109 596	113 157	117 137	27,699	11,03033
Slovakia	163 931	167 269	193 369	190 306	183 404	189 634	183 903	185 771	13,323	-3,92928
Finland	217 278	220 414	246 676	254 112	250 984	252 032	252 902	258 738	19,082	4,889815
Sweden	791 878	791 488	792 864	805 033	805 287	799 025	801 695	806 178	1,806	1,679229
UK	3 211 623	3 271 761	3 464 423	4 001 019	3 931 576	3 946 159	3 943 507	:	x	x

Източник: Eurostat, авторова интерпретация

По отношение местата за настаняване и брой легла, през периода 2012 г. – 2017 г. на равнище Европейски съюз показателят нараства с 6,53%. Страните-членки на ЕС, регистрирали най-високо равнище на показателя през изследвания период са Латвия, Хърватия, Португалия, Румъния и България. Особено впечатление прави нарастването на броя на местата за настаняване в Хърватия – 32,68% за периода 2012 г. – 2017 г. и 141,12% за периода 2010 г. – 2017 г., или от 439613 през 2010 г. до 1059992 през 2017 г. Туристическият бум в страната се дължи от една страна на приемането ѝ в Европейския съюз и множеството нови възможности, но от друга е пример за изключително бързото придобиване на световна популярност като туристическа дестинация посредством позиционирането ѝ в най-гледаната филмова продукция през последното десетилетие (The Associated Press, 2018). Снимките на сериалът „Game of thrones“ на компанията HBO на определени локации в Хърватия резултираха в добиването на световна популярност на страната и изключителен интерес относно осъществяване на туристически пътувания в нея, което естествено доведе до значително нарастване броя на предлаганите места за настаняване.

В контекста на изложената до момента теоретична постановка, прегледат на фундаментални за туризма, на равнище Европейски съюз, документи и нормативни актове и осъщественият сравнителен анализ на някои базисни показатели могат да се обособят следните най-значими изводи:

Първо, икономическия потенциал и възможностите за създаване на заетост, както и безспорното влияние, което туризма оказва върху социалния сектор и околната среда са факторите, които обуславят значимостта му не само на национално, но и на равнище Европейски съюз.

Второ, предвид отличителните характеристики на отрасъла, възможностите за развитие на неговия потенциал, както и фактът, че Европейският съюз в неговата цялост представлява туристическа дестинация №1 в света, е необходимо по-задълбоченото изучаване и анализиране на надеждни и хармонизирани статистически данни за туризма.

Трето, в съвременните условия на глобализация и разкриване на все повече възможности за осъществяване на туристически пътувания, средноевропейското равнище на показателя „Брой пренощували резиденти/нерезиденти в места за настаняване в страни-членки на ЕС“ бележи ръст от 51,01% през 2017 г. спрямо 2010 г., което категорично

валидира тезата, че туризмът притежава огромен икономически потенциал и предлага неограничен брой възможности за развитие в европейските региони.

ЛИТЕРАТУРА

European Commision COMMUNICATION FROM THE COMMISSION COM(2007) 621 final. (2007). *Agenda for a sustainable and competitive European tourism.* Brussels: European Commission.

European Commission, (COM(2006) 134). (2006). *A renewed EU tourism policy: towards a stronger partnership for European tourism (COM(2006) 134 final).* Brussels: European Commission.

Eurostat. (2018). *Статистически данни за туризма.* Eurostat.

International Tourism Highlights, 2. E. (2019, 8). *http://marketintelligence.unwto.org.* Retrieved from http://unwto.org: http://marketintelligence.unwto.org/publication/ unwto-tourism-highlights-2018

The Associated Press. (2018, September 2018). Croatia's 'Game of Thrones' town threatened by mass tourism. *USA TODAY*.

UNWTO. (2019, 09). *UNWTO Annual Report 2017.* Retrieved from http://www2.unwto.org/: http://publications.unwto.org/publication/unwto-annual-report-2017

КОМИСИЯ, Е. (2010). *Европа - водеща световна туристическа дестинация - нова политическа рамка.* Брюксел: Европейска комисия.

Справочник на Европейския съюз - ДОГОВОРЪТ ОТ ЛИСАБОН . (2019, 9). *http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/bg/FTU_1.1.5.pdf.* Retrieved from /www.europarl.europa.eu: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/bg/FTU_1.1.5.pdf